

Gáll Erwin

ZÁRSZÓ, A REPLIKA JOGÁN

(Sajnálattal tapasztaltuk, hogy a Székelyföld folyóirat tavalyi és idei lapszámaiban közölt, Gáll Erwin és Botár István régészek között folyó vita sokszor a barátságtalan indulatok irányába tolódott el. Ezért jobbnak látjuk lezárni a vitát. Szakmai véleménykülönbségek kérdésében nem tisztünk ítéletet mondani. De bízunk abban, hogy a Székelyföld olvasói, a vita figyelmes követői maguk is el tudják dönteni, kinek az érvei, bizonyítékai nyomnak többet a latban. És bízunk abban is, hogy még sok érdekes-értékes lelet kerül felszínre a székelyföldi ásatásokon, amelyek segítenek tisztábban látni a székelység régmúltjában. Ehhez kívánunk erőt, kitartást, és nem utolsósorban összefogást, segítőkészséget régészeinknek, egyben gratulálva eddigi eredményeikhez. A szerkesztő.)

A templom körüli temetők kérdéskörének, illetve a segesvári XII. századi temető és település kutatása kapcsán évekkel ezelőtt, akarva-akaratlanul a középkori Székelyföld történeti kérdéseivel is kapcsolatba kerültem. Fel kellett tennem a kérdést: mikor terjeszti ki fennhatóságát a Magyar Királyság erre a területre? A szóban forgó területen mikor szerveződik meg a középkori intézményrendszer? Melyek a vizsgált folyamat régészeti nyomai és milyen buktatói vannak a kérdéskör kutatásának?

Népvándorlás- és honfoglalás koros régészként egyértelmű volt számomra a korábban vázolt problémák rendszerezésének szükségesszerűsége. Sajnálatos módon a XIX. századi erdélyi történelemszemlélet és hagyomány mindmáig kihat a történetíráásra,¹ időszerű a dokumentarista jellegű történeti narratíva módszertani átértékelése. Ennek a felfogásnak megváltoztatására tett kísérletem és a *Székelyföld* folyóirat hasábjain megjelent szakmai vita azonban sikertelennek bizonyult.

Vitapartnerem, Botár István válaszcikkében sajnos kevés szó esik a régészeti problémák konkrét, analitikus vizsgálatáról. Ismételten felhí-

1 A történeti narratíva geneziséét illetően kiváló elemzések állnak a rendelkezésünkre. Ezek nem Londonban, hanem Kolozsváron születtek. Lásd: Bíró A.: *August Ludwig Schlözer és Aranka György vitája*. ETF 272. Kolozsvár, 2011.

vom kollégám figyelmét, hogy a *településterület* és az *adminisztráció* két eltérő fogalom!² A megfelelő Árpád-kori cseréptöredékek felszínre kerülése Kotormányban vagy Csíkszentmiklóson nem azonos a XII. századi magyar királyi adminisztráció jelenlétével. Hasonló alapon a Magyar Királyság határait egészen a kuban-vidéki Krasnodarig kiterjeszthetjük, ahol múlt hónapban hasonló jellegű kerámiát dokumentáltam egy nemzetközi kutatócsoport tagjaként.

Kollégám számos szakmai és módszertani problémával küszködő válaszelevelére, főleg ennek végén található személyeskedésekre nem kívánok reagálni. Az építő jellegűnek szánt tudományos vita személyeskedéssé való torzításában és a sárdobálásban nem veszek részt! Jómagam nem a kolléga személyével, hanem elemzésének szemléletmódjával, felfogásával vitatkoztam mindkét cikkben. A „*nacionalizmus*” terminológiát sem az első, sem a második vitacikkemben nem használtam!

Egyetlen dologra szeretnék válaszolni, amely személyemre nézve több mint sértő. Botár István állítása szerint két különböző tanulmányomban egymásnak ellentmondó történeti megállapítások találhatók. Mindezt egy, a szövegkörnyezetéből kiragadott mondatlall szemlélteti. A súlyosabb vád kollégám tudományos nézeteinek hivatkozás nélküli átvételére vonatkozik. Magyarán: *hazudtam* is, *loptam* is! Elutasítom a vádaskodását (remélem a vita hevében, meggondolatlanul és nem ártó szándékkal tette ezeket a súlyos, esetenként jogi következményekkel is járó kijelentéseket) megjegyezve:

1. A tanulmányaimban szereplő egymásnak ellentmondó véleményekre vonatkozó állítását illetően: az inkriminált román nyelvű tanulmányban³ – amelyet Botár Istvánnak nem sikerült pontosan idéznie (az általa készített táblázatában lévő évszám is pontatlan, a tanulmány

2 Erre vonatkozóan lásd: Gáll Erwin: A 12. századi Magyar Királyság és a Csíki-medence. (II. rész). In: *Székelyföld*, XX. évf. (2016), 4. szám. 73–94.; Gáll Erwin – Nyárádi Zsolt: 'Drang Nach Osten': Terjeszkedés kelet felé. A 12. századi Magyar Királyság és a Csíki-medence kérdése. In *Népek és kultúrák a Kárpát-medencében. Tanulmányok Mesterházy Károly tiszteletére*. 2016, Magyar Nemzeti Múzeum – Déri Múzeum – MTA BTK Régészeti Intézet – Szegedi Tudományegyetem, 717–736.

3 Gáll Erwin: Habitatul est-transilvânean în secolele XII–XIII. Evoluțiile microzonei Sighișoara și a sitului Dealul Viilor într-un peisaj de graniță. In *Marisia. Studii și Materiale XXXIV–XXXV*, 2014–2015, 73–105. Botár István utolsó válaszában nem idézi a korábbi tanulmány címét, így az olvasó nem is ellenőrizheti állításának valóságértékét.

megjelenési évének számító 2014–2015-ös évszám helyett a 2016 jelenik meg) – a segesvári XII. századi teleppel kapcsolatos megállapításaim mindössze érintőlegesen kapcsolódnak a Csíki-medence településfejlődésének kérdésköréhez. Véleményemet a tanulmány 12. képén levő térkép tükrözi. Botár István kollégám nem akarta észrevenni, hogy a kelet-erdélyi sírokból származó XII. századi pénzérmék és a templom körüli temetők térképi ábrázolása nem terjed ki a Csíki-medencére a román nyelvű cikkemben közölt térképen sem. Ugyanez látható a magyar nyelvű írásaim mellékleteként szereplő térképen is. Mondani valóm mindkét nyelven azonos. Sajnálatosnak tartom a szövegkörnyezetükből kiragadott két mondatra való hivatkozását. Szakembereknek és földrajzban járatosabb olvasóknak egyaránt feltűnhet, hogy a kollégám által idézett várak még véletlenül sem találhatók a Csíki-medence keleti részében, hanem ettől nyugatra és délre fekszenek.

2. Említett román nyelvű tanulmányomban mintegy 52 alkalommal idéztem Botár István három írását. Az állítólag Botár István kollégámtól „plagizált” mondatok⁴ egy, a *Temesvári Közlöny* szerkesztőségnek 2013 augusztusában leadott és 2014 első felében megjelent cikkem a segesvári XII. századi temető részleges publikációjának részei.⁵ Ugyanaz a szakszöveg 2013-ban megjelent angolul is.⁶ Ekkor Botár kollégám budapesti doktori disszertációjáról még nem is hallottam, ennek letölthető változatát 2015-ben használva először. Újabb írásaimban a korábban már ismert adatokat használtam fel, ezek eredetét jelezve. 2014-ben megjelent cikkem tartalmának utólagos használata szerzői jogaim közé tartozik, hogy megállapításaim részlegesen egybeesnek Botár kollégám meglátásaival, arról nem tehetek, sőt örvendek neki.

Botár István szakirodalmi jártasságát nem tisztem méltatni, hogy olvasta-e a Radu Harhoiuvál közösen írt publikációmát, nem tudom.

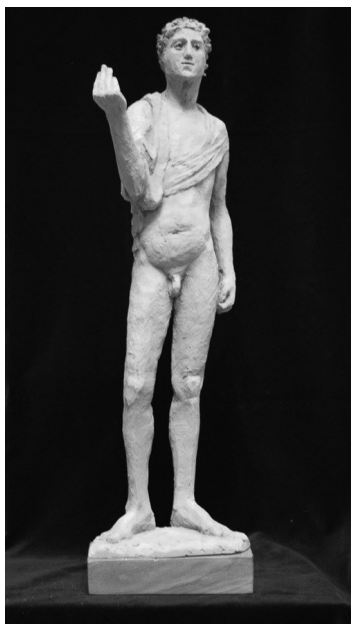
4 A vitapartnerem által kiragadott mondatok egy Kelet-Erdélyről szóló (így a Csíki-medencét is érintő) hozzávetőlegesen 4 oldalnyi elemzés részét képezik (229–233. oldal). Nem kívánom itt jogi kifejezéseket és paragrafusok sorozatát idézni, de felhívom a figyelmet, hogy a plágium megállapításának konkrét törvényi szabályozása és módszertana van, amelyet illene átnézni, mielőtt valaki ezzel vádol másokat.

5 Radu Harhoiu – Gáll Erwin: *Necropola din secolul XII de la Sighișoara-Dealul Viilor, punctual „Necropolă”. Contribuții privind habitatul epocii medievale timpurii în Transilvania estică*. *Analele Banatului* 22, 2014, 229–233.

6 Gáll, Erwin: *The Analysis of Churchyard Cemeteries in Transylvania Basin from the 11th–first half of the 13th Centuries. On the beginning of institutionalised Christianity*. In *Marisia. Studii și Materiale* XXXIV–XXXV, 2014–2015, 250.

Gratulálok ellenben a térképismeretéhez, Szentábrahám valóban a Nagy-Küküllő mellékvölgyében található, mint ahogy ezt csíki kollégám is „felfedezte”. Sajnos ennek a jelentős megfigyelésnek a tudományos babérjaival sem én, sem vitapartnerem nem büszkélkedhet, mivel a településterületi megállapítások a kora középkori erdélyi régészetben a néhai Bóna István érdeme (1988).⁷ Ennyit a ki mondta először kérdésről...

Megkérem azonban, hogy tartózkodjon olyan személyemet sértő megjegyzésektől, amelyeket nem tud bizonyítani, és amiknek – elviekben – semmi köze egy történeti kérdésről folytatott nyílt, kollegiális vitához. Az évek során 31 kollégámmal öt nyelven és nyolc országban közzeltünk kisebb-nagyobb terjedelmű írásokat, de hasonló vád még soha nem ért.

A filozófus (terrakotta, 2016)

⁷ Bóna István: Monostorok, templomok, templom körüli temetők. In *Erdély története*. Budapest, 1988, Akadémiai Kiadó, 225–227. A településterületek kiterjedésének ilyen jellegű – többnyire nyelvészeti – vizsgálata kapcsán azonban visszamehetünk akár a 20. század elejéig!